KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 15.12.2008
KOM(2008)862 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Vývoj smerom ku koherentnej stratégii európskeho programu poľnohospodárskeho výskumu

{SEC(2008)3041}

OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Vývoj smerom ku koherentnej stratégii európskeho programu poľnohospodárskeho výskumu

OBSAH

1. Nový kontext poľnohospodárskeho výskumu v Európe 4

1.1. Právny základ opatrenia EÚ 4

1.2. Európske poľnohospodárstvo čelí novým výzvam 4

1.3. Potreba opatrenia vedúceho k obnovenému programu poľnohospodárskeho výskumu na úrovni EÚ 5

2. Vedúca úloha výboru SCAR 6

2.1. Obnovený mandát 6

2.2. Na ceste k spoločným programom výskumu 7

2.3. Postup tvorby prognóz 8

2.4. Mapovanie kapacít EÚ 9

***3.* Kľúčové opatrenia vedúce ku koherentnému európskemu programu poľnohospodárskeho výskumu 10**

3.1. Cesta k udržateľnejšiemu poľnohospodárstvu v celosvetovom kontexte 10

3.2. Nové prioritné oblasti budúceho programu poľnohospodárskeho výskumu 11

3.3. Posilňovanie výroby a zdieľanie znalostí z oblasti poľnohospodárstva v Európe 12

3.4. Konsolidovanie plánovania spoločného výskumu na zlepšenie správy európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho systému 12

3.5. Rozpracovanie mechanizmu monitorovania prognóz 13

3.6. Zodpovednosť Európy v globalizovanom svete 14

1. NOVÝ KONTEXT POĽNOHOSPODÁRSKEHO VÝSKUMU V EURÓPE

1.1. Právny základ opatrenia EÚ

V nariadení Rady (EHS) č. 1728/74 z 27. júna 1974 sa v článku 11 ustanovuje, že „*Komisia bude v pravidelných intervaloch predkladať Európskemu parlamentu a Rade správu o koordinácii poľnohospodárskeho výskumu*“. Účelom tejto správy je poskytnúť celkový obraz vývoja v poľnohospodárskom výskume v rámci Spoločenstva a vymedziť strategické opatrenia, „*ktoré by boli žiaduce v poľnohospodárskom výskume v členských štátoch a pri koordinácii tohto výskumu na úrovni Spoločenstva, s ohľadom na ciele Spoločnej poľnohospodárskej politiky*“.

Článkom 7 uvedeného nariadenia sa zriaďuje Stály výbor pre poľnohospodársky výskum (ďalej len „SCAR“ – Standing Committee on Agricultural Research), ktorý sa skladá zo zástupcov členských štátov (ďalej len „ČŠ“) a ktorý má mandát radiť Komisii a ČŠ pri koordinácii poľnohospodárskeho výskumu v Európe.

Obsah tohto oznámenia a priloženého pracovného dokumentu útvarov Komisie sa zakladá na výsledkoch rôznych iniciatív vynaložených výborom SCAR počas ostatných štyroch rokov s cieľom určiť trendy a potreby v tomto odvetví. Zakladá sa aj na výsledkoch projektu „EU-AGRI-MAPPING“, v ktorom sa analyzoval stav poľnohospodárskeho a potravinárskeho výskumu v Európe[1] a ktorý financovala Európska komisia.

1.2. Európske poľnohospodárstvo čelí novým výzvam

Demografický obraz poľnohospodárstva v EÚ sa mení, počet poľnohospodárov sa znižuje, zatiaľ čo množstvo pôdy, ktorá je k dispozícii, sa nemení. Vek pracovnej sily v poľnohospodárstve sa zvyšuje, rôznorodosť mimo výroby nie je dostatočná, nemení sa však sociálno-ekonomický a environmentálny význam poľnohospodárstva. Kombinované poľnohospodársko-potravinárske odvetvie zostáva naďalej kľúčovým zamestnávateľom a tvorcom bohatstva (s obratom 900 miliárd EUR, s 20 miliónmi zamestnancov) a poľnohospodárstvo naďalej zostáva kľúčovým mechanizmom využívania pôdy a zohráva ústrednú úlohu v spoločenskej štruktúre vidieckych oblastí.

Dôsledky moderných poľnohospodárskych postupov najmä v krajinách EÚ-12 by mohli viesť k zvýšenej nezamestnanosti, keďže hospodárenie v malom meradle sa mení na hospodárenie vo veľkom, a výskum by nemal ignorovať výsledné sociálno-ekonomické výzvy.

Proces reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) naďalej mení poľnohospodárstvo. Od prvej veľkej reformy v roku 1992 bolo poľnohospodárstvo EÚ nútené čeliť výzve zvyšujúcej sa konkurencieschopnosti na pozadí možných nepriaznivých vplyvov moderných metód výroby na životné prostredie. Poľnohospodárstvo muselo reagovať aj na zvyšujúce sa obavy spotrebiteľov a ich povedomie, pokiaľ ide o bezpečnosť, kvalitu a cenovú dostupnosť potravín, a najnovšie na zvyšujúci sa dopyt po zdravšom stravovaní.

Zatiaľ čo pre spotrebiteľov má dostupnosť zásobovania potravinami za rozumné ceny stále zásadný význam, reformami v rámci Agendy 2000 sa zaviedlo prepojenie na udržateľný rozvoj. Balíkom reforiem v roku 2003 sa prerušilo spojenie medzi pomocou z verejných

[1] www.agrifoodresearch.net/library

prostriedkov a výrobou a zaviedlo sa krížové plnenie právnych predpisov EÚ, pokiaľ ide o metódy poľnohospodárskej výroby. Výsledkom uvedených reforiem bolo zosúladenie trhovej orientácie s environmentálnymi a inými výrobnými normami ako kľúčovými určujúcimi faktormi udržateľnej budúcnosti poľnohospodárskeho odvetvia EÚ.

Okrem toho sa prostredníctvom druhého piliera SPP presunul rámec politiky EÚ smerom k rozvoju vidieka. Tým sa jej podarilo poskytnúť viac príležitostí na usmernenie pomoci na osobitné priority spoločenského významu, ako sú ochrana životného prostredia a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach, ako aj na množstvo výstupov nekomoditného charakteru, za ktoré vďačíme poľnohospodárstvu, ako sú prístup do poľnohospodárskych oblastí, rekreácia, zachovanie krajiny, rekreačné oblasti, prírodné dedičstvo a cestovný ruch.

Potravinárstvo a poľnohospodárstvo EÚ sa počas tejto reformy zmenilo aj pôsobením vonkajších svetových hnacích činiteľov. Zažili sme zvyšujúci sa dopyt po potravinách v dôsledku zvyšujúcej sa svetovej populácie, zvyšujúce sa úsilie o zníženie podvýživy a zvyšujúcu sa konzumáciu dobytka spojenú so zvyšujúcim sa bohatstvom tretích krajín a zvýšeným medzinárodným obchodom. EÚ je teraz v oblasti poľnohospodárstva najväčším svetovým dovozcom a vývozcom a je výrazne najväčším trhom pre rozvojové krajiny.

Okrem uvedeného čelí poľnohospodárstvo EÚ širokej škále nových výziev, medzi ktoré patria: pokračujúca globalizácia, obmedzovanie dodávok energie, zmena klímy, neudržateľná spotreba prírodných zdrojov a nedávne zvýšenie cien potravín[2].

1.3. Potreba opatrenia vedúceho k obnovenému programu poľnohospodárskeho výskumu na úrovni EÚ

Všeobecne sa uznáva[3], že aby bolo možné čeliť uvedeným výzvam, je v rámci Európy potrebný silný poľnohospodársky výskumný priestor. Poľnohospodársky výskum by mal priniesť znalosti, ktoré sú nevyhnutné na dôkladné pochopenie rozvoja vidieka, hnacích činiteľov a prekážok udržateľnosti, a poskytnúť nové technológie a inováciu potrebnú na rozvoj poľnohospodárskeho odvetvia.

Vedecká podpora politiky, ktorá využíva výsledky a vedecké poznatky pochádzajúce z výskumnej komunity, zohráva pri určovaní hospodárskych, environmentálnych a sociálnych dôsledkov každého možného zásahu politiky úlohu zvyšujúceho sa významu. Je to v súlade so záväzkom Komisie dodať „lepšiu právnu úpravu“ a najmä poskytnúť vysoko kvalitné posúdenie vplyvu.

Ako reakcia na tento spoločenský dopyt, aj napriek tomu, že európsky poľnohospodársky výskum zahŕňa široké spektrum disciplín a zainteresovaných strán, však výskumné úsilie často zostáva rozštiepené a slabo koordinované, neprúdia doň dostatočné investície a chýba mu kritická masa. V mnohých situáciách ani jeden členský štát sám osebe nemá všetky potrebné zdroje alebo kapacity na vykonávanie potrebného výskumu a rozvoja politiky.

V Európe existuje niekoľko mechanizmov, najmä v rámcovom programe EÚ, ktoré pomáhajú podporovať celoeurópsku spoluprácu medzi výskumnými pracovníkmi. A tak je rozšírená

---

[2] „Posilnenie poľnohospodárskeho výskumu a získavanie súvisiacich znalostí“ je jedným z opatrení, ktoré Komisia zvažuje v oznámení Komisie KOM(2008) 321 v konečnom znení „Riešenie problematiky rastúcich cien potravín - Usmernenia pre opatrenia EÚ“.

[3] Pozri prognózu výboru SCAR; Správa o svetovom vývoji v roku 2008; Medzivládny panel o zmene klímy (správy IPCC); Systémové hodnotenie ekosystémov na konci milénia

spolupráca medzi vnútroštátnymi výskumnými programami, najmä pokiaľ ide o vnútroštátne financovanie, prirodzenou prioritou pri tvorbe Európskeho výskumného priestoru (ERA). V tejto súvislosti poskytuje program ERA-NET[4] finančné prostriedky na vytváranie sietí vnútroštátnych programov, ministerstiev alebo finančných agentúr vo všetkých vedeckých odvetviach.

Hoci sa už niekoľko programov ERA-NET s významom pre oblasť poľnohospodárskeho výskumu začalo, Rada EÚ sa (v novembri 2004) dohodla, že pre spoluprácu v tejto oblasti by využívanie štruktúrovanejšieho prístupu bolo prínosom a že výbor SCAR by mal túto otázku bližšie preskúmať.

V tejto súvislosti ide nedávno vyvinutý koncept spoločného plánovania[5] o krok ďalej než program ERA–NET a podnecuje k priamej spolupráci v rámci verejných programov členských štátov pri vymedzovaní spoločných vízií a strategických plánov výskumu a k zhromažďovaniu finančných prostriedkov na spoluprácu v konkrétnych oblastiach. Podľa záverov neformálneho zasadania Rady pre konkurencieschopnosť, ktoré sa konalo 17. – 18. júla 2008 vo Versailles, by pre niektoré hlavné spoločenské problémy v Európe, ktoré sa spájajú napr. so zmenou klímy, energetickou krízou alebo zásobovaním potravinami, bolo využitie kritickej masy verejného výskumného úsilia prínosom.

Výbor SCAR bol spomenutý ako dobrý príklad možného usporiadania siete v akomkoľvek novom procese spoločného plánovania.

2. VEDÚCA ÚLOHA VÝBORU SCAR

2.1. Obnovený mandát

Po niekoľkých rokoch nečinnosti Stáleho výboru pre poľnohospodársky výskum (SCAR), ktorého hlavnou úlohou je koordinovať poľnohospodárske výskumné úsilie v Európe, Rada EÚ v roku 2005 obnovila jeho mandát. „Nový“ SCAR tvorí 27 členských štátov spolu s predstaviteľmi kandidátskych krajín a pridružených krajín ako pozorovateľmi.

Výbor pracuje na širšom a aktuálnejšom vymedzení pojmu „poľnohospodársky výskum“, ktorý ide nad úzky rámec výskumu týkajúceho sa produkcie, ktorý zahŕňa koncept „od stola k poľnohospodárskemu podniku“, ktorý kladie dôraz na výskum zameraný na udržateľné poľnohospodárstvo a ktorý zahŕňa nepotravinárske použitie, biodiverzitu, lesníctvo a rozvoj vidieka. V rámci komplexného prístupu sa výbor SCAR bude zaoberať hlavnými otázkami konceptu európskej znalostnej bioekonomiky (KBBE)[6]. Tieto otázky by sa týkali zdravia a blaha zvierat, zoonóz, problematiky spotrebiteľov a zdravia, pokiaľ ide o kvalitu, bezpečnosť[7] a zabezpečenie výroby potravín a zásobovanie potravinami; problematiky dôvery spotrebiteľov a ich správania sa, pokiaľ ide o potraviny, výživu, maloobchodný predaj a trhy,

---

4 Článkom 169 Zmluvy o ES sa Európskemu spoločenstvu umožňuje zúčastňovať sa výskumných programov, ktoré realizuje spoločne niekoľko členských štátov a sú určené pre oblasti politicky dobre viditeľné a veľmi významné.

5 „Smerom k spoločnému plánovaniu výskumu“ KOM(2008) 468 v konečnom znení, 15.7.2008.

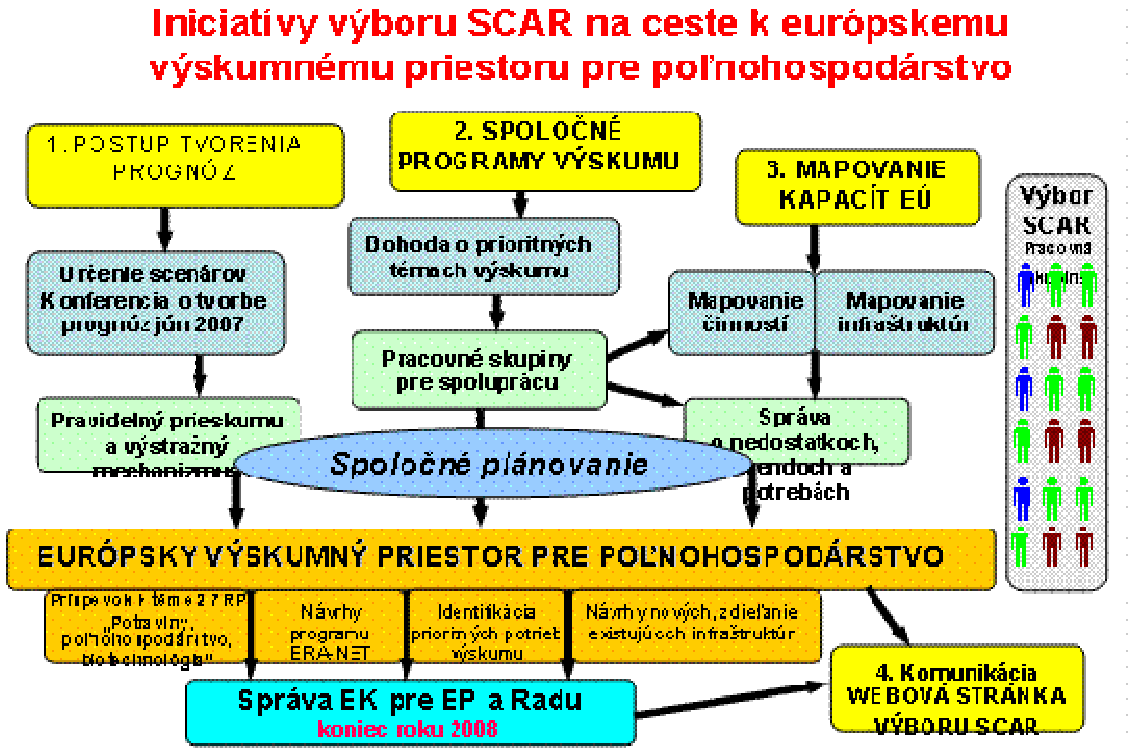
6 Výskum v oblasti rybolovu tu nie je nezahrnutý, keďže toto odvetvie má zriadený svoj vlastný koordinačný mechanizmus v európskom a medzinárodnom meradle.

7 Pritom sa v plnej miere zohľadňuje mandát iných subjektov ako je Európska agentúra pre normalizáciu potravín a jej vlastné výbory.

keďže majú vplyv na poľnohospodársko-potravinársky výskum, a problematiky týkajúcej sa rozvoja netradičných a nepotravinárskych oblastí poľnohospodárskej činnosti.

Rada ministrov poľnohospodárstva na svojom neformálnom zasadaní (Krems, 28.–30. mája 2006)[8] odporučila, aby „výbor SCAR vyzval v rámci lisabonskej stratégie členské štáty na zahrnutie poradenských služieb, vzdelávania, odbornej prípravy a inovácie do diskusií“ v súlade s požiadavkou zaistiť, aby sa výsledky výskumu účinne využili podľa potrieb meniacej sa SPP.

Výbor SCAR v tejto súvislosti prijal v niekoľkých oblastiach koordinačné opatrenia s cieľom významne prispieť do všetkých výskumných oblastí európskej znalostnej bioekonomiky a vytvoriť pre poľnohospodárstvo Európsky výskumný priestor.

2.2. Na ceste k spoločným programom výskumu

Na základe prieskumu koordinácie poľnohospodárskeho výskumu na európskej úrovni, ktorý sa uskutočnil počas predsedníctva Holandska v roku 2004[9], prijal výbor SCAR štruktúrovaný prístup k uprednostňovaniu tém výskumu na ďalšiu spoluprácu, a to zriadením niekoľkých pracovných skupín pre spoluprácu členských a pridružených štátov (CWG).

Zriadenie skupín CWG je pružnejším a menej formálnym alternatívnym mechanizmom programu ERA-NET, ale má rovnaký cieľ: stimulovať a podstatne rozšíriť spoluprácu medzi

---

[8] Závery predsedníctva, 16. júna 2006.

[9] „Na ceste k spolupráci medzi subjektmi financujúcimi výskum a programovými manažérmi v oblasti poľnohospodárstva, výživy, rozvoja vidieka a rybného hospodárstva v Európskej únii“ – Správa pripravená pre holandské ministerstvo poľnohospodárstva, prírody a kvality potravín.

subjektmi financujúcimi výskum a programovými manažérmi v kľúčových oblastiach výskumu. Európske krajiny zriadili od roku 2005 štrnásť skupín CWG, ktoré sa dobrovoľne a na základe premenlivého usporiadania angažujú pri vymedzovaní, vývoji a realizácii spoločných výskumných programov založených na spoločnej predstave o tom, ako si poradiť s hlavnými výzvami v oblasti poľnohospodárskeho výskumu.

Skupiny CWG a programy ERA-NET pracujú podobne v tom zmysle, že sledujú rovnaký prístup – krok za krokom, pričom sa zameriavajú na výmenu informácií v počiatočnej fáze, na určenie medzier vo výskume a prioritných oblastí spolupráce a prípadne začnú vykonávať spoločné činnosti a/alebo vyzvú na realizáciu spoločného výskumu.

Dynamika a záväzok niekoľkých skupín CWG vydláždili cestu na účasť v programe ERA-NET siedmeho rámcového programu, pričom päť skupín CWG oznámilo svoj úmysel predložiť návrhy na základe prvej výzvy na predkladanie návrhov (ako ukazuje uvedená tabuľka).

Názov CWG	**Koordinátor**	**Krajiny SCAR**
IKT a robotika v poľnohospodársko-potravinárskom odvetví => NÁVRH ERA-NET „IKT-AGRI“	**Dánsko**	**11**
Obnoviteľné suroviny a ich použitie v nepotravinárskom odvetví	**Nemecko**	**18**
Udržateľná živočíšna výroba na pastvinách	**Írsko**	**21**
Dôležité otázky poľnohospodárstva Stredozemia => program ERA-NET „ARIMNet“	**Taliansko/Francúzsko**	**13**
Poľnohospodárstvo a udržateľný rozvoj => NÁVRH ERA-NET „RURAGRI“	**Francúzsko**	**11**
Zdravie zvierat => súčasť programu ERA-NET „EMIDA“ **Blaho zvierat je témou v skupine CWG**	**Spojené kráľovstvo**	**21**
Vyspelé technológie na kontrolu klímy v skleníkoch a zariadeniach na ustajnenie hospodárskych zvierat	**Izrael**	**14**
Prispôsobenie ľudskej stravy na vývoj životného prostredia	**Francúzsko**	**10**
Ekológia pre ekosystémy & udržateľné riadenie prírodných zdrojov	**Francúzsko**	**8**
Rozvoj udržateľného poľnohospodárstva v oblasti Baltského mora	**Poľsko**	**8**
Spoločný plán výskumu pre politiku EÚ v oblasti vidieka => NÁVRH ERA-NET „RURAGRI“	**Švédsko/Holandsko**	**7**
Zmena klímy a poľnohospodárstvo	**Španielsko**	**22**
Poľnohospodárstvo a energia	**Nemecko**	**21**
Spoločná infraštruktúra v oblasti poľnohospodárskeho výskumu	**Francúzsko**	**15**

2.3. Postup tvorby prognóz

Výbor SCAR inicioval vypracovanie prognózy s cieľom formulovať možné scenáre vývoja európskeho poľnohospodárstva na najbližších 20 rokov, ktoré by boli základom strednodobého až dlhodobého určenia priorít výskumu týkajúceho sa poľnohospodárstva

v Európe. Tento postup získal silnú podporu na neformálnom zasadaní Rady ministrov poľnohospodárstva (Krems, 28.–30. mája 2006).

Európska komisia teda zriadila expertnú skupinu pre prognózu (FEG), ktorej úlohou je zbierať a analyzovať informácie z prognóz dostupné vo vnútroštátnych, regionálnych a medzinárodných štúdiách s ohľadom na osem hlavných hnacích činiteľov[10], využiť tieto informácie pri formulovaní scenárov budúcnosti[11] a uskutočniť počiatočné posúdenie vplyvu na požiadavky VTR v európskom poľnohospodárstve.

Správy skupiny FEG boli rozšírené medzi príslušné zainteresované strany a spolu s ďalšími prognózami sa o nich diskutovalo na seminári „*Prognóza na určenie dlhodobých priorít európskeho poľnohospodárskeho výskumu*“, ktorý sa konal v Štokholme 29. – 30. marca 2007, a na ktorom sa zhromaždili špičkoví odborníci a zainteresované strany, aby diskutovali o potrebách výskumu, ktoré vyplývajú z prognostickej analýzy.

Názory a závery, ku ktorým sa počas seminára dospelo, správy skupiny FEG a ďalšie konzultácie so zainteresovanými stranami sa využili ako základ veľkej medzinárodnej konferencie s názvom „*Výzvy, ktorým bude poľnohospodársky výskum v Európe čeliť v budúcnosti“ (26. – 27. júna 2007)*[12]. Hlavným úspechom tejto konferencie bolo zriadenie platformy na diskusiu o prognóze vo vzťahu k dlhodobým potrebám európskeho poľnohospodárskeho výskumu.

Pri vypracúvaní tohto oznámenia sa vo veľkej miere zohľadnili závery konferencie týkajúcej sa možných opatrení vedúcich ku koherentnému európskemu programu poľnohospodárskeho výskumu (viď kapitola 3).

2.4. Mapovanie kapacít EÚ

Výbor SCAR je prostredníctvom projektu s názvom „EU-AGRI-MAPPING“, v ktorom sa analyzoval stav poľnohospodárskeho a potravinárskeho výskumu v Európe a určili trendy a potreby v tejto oblasti a ktorý financovala Európska Komisia, takisto zapojený do mapovania kapacít poľnohospodárskeho výskumu EÚ. Tento projekt tým, že poskytol kľúčové čísla/štatistiky týkajúce sa organizácie poľnohospodárskeho výskumu a celkový obraz vývoja poľnohospodárskeho výskumu v EÚ, prispel k posúdeniu žiaduceho vývoja poľnohospodárskeho výskumu v členských/pridružených štátoch a mechanizmu potrebnému na lepšiu koordináciu na úrovni EÚ.

Otázka výskumných infraštruktúr sa považovala za prioritu v rámci strategických diskusií výboru SCAR. V roku 2005 výbor SCAR zaslal Európskemu strategickému fóru pre výskumné infraštruktúry (ESFRI) oznam týkajúci sa otázky rozsiahlych infraštruktúr s významom pre poľnohospodárstvo[13]. Išlo o snahu zdôrazniť význam infraštruktúr

---

[10] Zmena klímy, životné prostredie, hospodárstvo a obchod, energia, spoločenské zmeny, veda a technológia, ekonomika vidieka a zdravie.

[11] Extrémne scenáre: klimatický šok, energetická kríza, potravinová kríza, spolupráca s prírodou.

[12] http://ec.europa.eu/research/conferences/2007/scar/report_en.htm

[13] Oznámenie výboru SCAR fóru ESFRI „Výskumné infraštruktúry vyžadované v oblasti poľnohospodárskeho výskumu“, 31. augusta 2005.

poľnohospodárskeho výskumu pri diskusiách fóra ESFRI a uviesť príklady[14] veľkých výskumných zariadení, ktoré môžu byť v tejto oblasti potrebné.

Okrem rozsiahlych infraštruktúr pre výskum zdôraznil výbor SCAR naliehavú potrebu vytvoriť sieť decentralizovaných zariadení a expertných zoskupení a účinne ich riadiť. V tejto súvislosti sa zriadila nová skupina CWG v oblasti „spoločných infraštruktúr pre európsky poľnohospodársko-potravinársky výskum“ s cieľom určiť budúce potreby a navrhnúť nové modely správy pre účinné zdieľanie infraštruktúr na európskej úrovni.

Nakoniec na špecializovanej webovej stránke možno nájsť úplný a pravidelne aktualizovaný prehľad vnútroštátnych systémov poľnohospodárskeho výskumu vo všetkých krajinách SCAR[15].

3. KĽÚČOVÉ OPATRENIA VEDÚCE KU KOHERENTNÉMU EURÓPSKEMU PROGRAMU POĽNOHOSPODÁRSKEHO VÝSKUMU

3.1. Cesta k udržateľnejšiemu poľnohospodárstvu v celosvetovom kontexte

Hoci sa v oznámení Komisie neurčili konkrétne oblasti výskumu pre spoločnú tvorbu programov, na neformálnom zasadaní vo Versailles bol ako príklad použitý aspekt potravinovej bezpečnosti a výroby. Je to preto, lebo je stále očividnejšie, že udržateľné riadenie a využívanie biologických zdrojov je hlavnou spoločenskou otázkou, ktorá zahŕňa rad navzájom prepojených výziev vrátane zmeny klímy, zhoršovania životného prostredia, dopytu spotrebiteľov a celosvetovej stability.

Skôr či neskôr nám hrozí, že prekročíme kritické hranice, čo bude mať ďalekosiahle dôsledky pre všetky ekosystémy, a teda aj pre poľnohospodárstvo a potravinovú bezpečnosť. Medzivládny panel pre zmenu klímy (IPCC) preto očakáva, že poľnohospodárska výroba v Afrike klesne do roku 2030 o polovicu, čo bude mať vážne následky nie len pre potravinovú bezpečnosť a zraniteľnosť menej rozvinutých regiónov, ale aj pre celosvetovú bezpečnosť. Rastúce ceny fosílnych palív môžu dlhodobo viesť k zvyšovaniu cien potravín, keďže všetky fázy výroby, spracovania a distribúcie sú výrazne závislé od ropy. Plodiny určené na výrobu paliva a ako ďalšie priemyselné komodity a zodpovedajúci posun v pestovaní by mohli mať vážne následky. Okrem toho si rast populácie a zmena stravovacích návykov v rozvíjajúcich sa ekonomikách budú vyžadovať vyššiu produkciu potravín, ktorá so sebou ale prinesie zodpovedajúce riziko dôsledkov pre životné prostredie, pokiaľ sa nebudú využívať udržateľné systémy.

Existuje preto zodpovedajúca a naliehavá potreba lepšie pochopiť hnacie sily ovplyvňujúce tieto procesy s cieľom znížiť negatívne dôsledky zmeny klímy a ochrániť zmenšujúce sa zdroje, ako sú pôda, voda a biodiverzita. Takýto prístup si bude vyžadovať nevyhnutné výskumné kapacity, transfer technológií a medziodborové schopnosti v širokej škále odvetví hospodárskeho, sociálneho a ekologického záujmu.

---

[14] Centrá genetických a biologických zdrojov vrátane zbierok chorôb rastlín a zvierat, observatóriá poľnohospodárstva, lesníctva a životného prostredia, centrá výskumu ľudskej stravy, vyspelé integrované experimentálne zariadenia pre infekčné choroby.

[15] http://ec.europa.eu/research/agriculture/scar/index_en.cfm

3.2. Nové prioritné oblasti budúceho programu poľnohospodárskeho výskumu

Novovznikajúce výzvy vyžadujú cielené odpovede z príslušných prioritných výskumných oblastí budúceho programu poľnohospodárskeho výskumu.

Postup tvorenia prognóz iniciovaný výborom SCAR a závery konferencie z júna 2007 vyzdvihli význam mnohých tém, ako sú biodiverzita, ekologické poľnohospodárstvo, bezpečnosť potravín, celosvetová potravinová bezpečnosť, integrácia environmentálnych technológií, biotechnológia, novovznikajúce choroby zvierat a rastlín, ako aj rozvíjajúci sa škodcovia rastlín. Okrem toho sa poukázalo na to, že rozhranie medzi poľnohospodárstvom, zmenou klímy a energiou predstavuje hlavnú spoločenskú výzvu, ktorá si zasluhuje, aby sa dostala na poprednejšie miesto každého budúceho programu výskumu..

Tento trend získal silnú podporu Európskej rady 20. júna 2008[16], ktorá uviedla že, *„existuje potreba podporovať inováciu, výskum a vývoj poľnohospodárskej výroby, najmä zvyšovanie jej energetickej účinnosti, produktivity a schopnosti prispôsobiť sa zmene klímy.“*

- ***Zmena klímy*** je jednou z hlavných hrozieb pre udržateľný rozvoj a predstavuje jednu z najväčších environmentálnych výziev, ktoré nepriaznivo pôsobia na celosvetové hospodárstvo, zdravie a sociálnu pohodu. Zmena klímy môže ovplyvniť výnosy plodín, chov hospodárskych zvierat a umiestnenie výroby. Môže mať významný vplyv aj na príjmy v poľnohospodárstve, využívanie pôdy a ekonomiku vidieka v niektorých častiach Európy. Otázkou rizík zmeny klímy sa aktívne zaoberala „kontrola zdravotného stavu“ SPP, ako aj európske vnútroštátne výskumné programy venujúce sa zlepšovaniu poľnohospodárskych postupov, ktoré pomôžu poľnohospodárskemu odvetviu prispôsobiť sa vplyvom poľnohospodárstva na klímu a zmierniť tieto vplyvy. *V tejto súvislosti treba podčiarknuť aj zložitosť a význam aký pokračovanie vo výskume postupov obrábania pôdy môže mať pri udržovaní alebo zvyšovaní úrovní organickej hmoty v pôde v celej EÚ. Organická hmota v pôde nehrá zásadnú úlohu len v kolobehu uhlíka, ale aj v podpore úrodnosti pôdy, zlepšovaní štruktúry pôdy a zlepšovaní jej schopnosti zadržiavať vodu, a tak zvyšuje jej odolnosť voči klimatickému namáhaniu.* V Zelenej kniha Komisie s názvom *„Prispôsobenie sa zmene klímy v Európe – možnosti na uskutočnenie opatrení na úrovni EÚ“* sa uvádza, že politiky v oblasti prispôsobenia sa objavujú v takmer všetkých členských štátoch. a že je nevyhnutné podeliť sa o skúsenosti nadobudnuté pri uplatňovaní včasných opatrení na prispôsobenie a o výsledky výskumu.

- ***Energia***: Celosvetový dopyt po potravinách a alternatívnych zdrojoch energie z biomasy rastie vo svete, v ktorom sú vodné a pôdne zdroje obmedzené, pričom zhoršujúca sa kvalita pôdy a zvyšujúce sa teploty znižujú produktivitu obrábanej pôdy. Táto výzva vyžaduje rozvoj poľnohospodárskej technológie a úpravu politík v oblasti energie a poľnohospodárstva podchytený vhodnými podpornými výskumnými opatreniami na rozhraní poľnohospodárstva a energie. Zvláštna pozornosť by mala venovať účinkom výroby biopalív a biomasy na kvalitu vody, organickú hmotu v pôde a biodiverzitu.

Zmena klímy a problematika energie vo vzťahu k poľnohospodárstvu boli v rámci činnosti výboru SCAR pri tvorbe prognóz identifikované ako prioritné oblasti a ako tvoriace významné medzery v koordinácii výskumu na európskej úrovni. V súčasnosti sa na riešenie týchto otázok zriaďujú dve nové skupiny CWG, pričom každá skupina zahŕňa viac ako 20

[16] Závery predsedníctva Európskej rady č. 28, 20. júna 2008.

európskych krajín. Prvá skupina bude posudzovať vplyv zmeny klímy na poľnohospodárstvo a spôsob, akým sa poľnohospodárstvo môže vhodne prispôsobiť a zmierňovať ju. Druhá skupina sa bude venovať rozhraniu medzi poľnohospodárstvom a energiou v širokom celostnom význame so záberom od vedecko-technických výziev v oblasti výroby biomasy a bioenergie po vplyv na priemyselný, ekologický, socio-ekonomický a vidiecky rozmer.

3.3. Posilňovanie výroby a zdieľanie znalostí z oblasti poľnohospodárstva v Európe

Z hlavných výsledkov postupu tvorby prognóz a z konferencie uskutočnenej v júni 2007 jasne vyplynulo, že vzhľadom na rastúce výzvy, ktorým poľnohospodársko-potravinárske odvetvie a vidiek čelia v Európe, je potrebné preskúmať spojenie medzi znalostnou výrobou a jej využitím na podporu inovácie.

Výskum by mohol hrať významnejšiu úlohu, ak by boli jednotliví aktéri (poľnohospodári, výskumníci, poradenské služby, spotrebitelia, súkromný sektor, občianska spoločnosť, tvorcovia politiky) lepšie integrovaní do skutočného vypracúvania plánu a stali by sa súčasťou výskumného procesu prostredníctvom akcií ako napr. inovačných sietí. Súčasne sa poľnohospodársky výskum musí stať inovatívnejším a nájsť spôsob, ako do tohto odvetvia získať „najlepších“ pracovníkov v oblasti vedy a techniky.

Seminár s názvom „*Posilňovanie spojenia medzi znalosťami a inováciou v Európe*“, ktorý sa konal 6. a 7. októbra 2008 v Angers, priniesol príležitosť určiť hlavné charakteristiky európskeho poľnohospodárskeho znalostného systému. Počas seminára sa preskúmal spôsob, akým sú usporiadané spojenia medzi znalosťami a inováciou v Európe, analyzovali motívy a argumenty tohto usporiadania a preskúmal spôsob, akým môžu zdieľané skúsenosti z významných reforiem v niektorých európskych krajinách viesť k potenciálne „najlepšej praxi“.

Komisia má v úmysle poveriť výbor SCAR určením štruktúry znalostí v oblasti poľnohospodárstva v každom členskom štáte so zreteľom na prípadné zriadenie príslušnej skupiny CWG.

V tejto súvislosti je európska sieť pre rozvoj vidieka, ako sa ustanovuje v článku 67 nariadenia Rady (ES) č. 1698/2005, vhodným fórom na riešenie otázok transferu technológií, ako súčasti zlepšenej realizácie programov rozvoja vidieka. Komisia v súčasnosti vyhodnocuje možné spôsoby, ako včleniť „výskum a inováciu“ do plánu tejto siete, konkrétne v roku 2009 by sa mal uskutočniť seminár o inovácii na prekonávanie nových výziev v oblasti životného prostredia.

Okrem toho, keďže poradenské a osvetové služby budú pravdepodobne hrať významnú úlohu pri rozvoji akéhokoľvek budúceho európskeho poľnohospodárskeho znalostného systému, Komisia má v úmysle zohľadniť zistenia výboru SCAR vo svojej správe o poľnohospodárskom poradenskom systéme, ktorú musí predložiť Rade do roku 2010.

3.4. Konsolidovanie plánovania spoločného výskumu na zlepšenie správy európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho systému

Členské štáty začali vzhľadom na program ERA-NET revidovať predtým izolované vnútroštátne prístupy k výzvam presahujúcim hranice vo všetkých oblastiach výskumu. Okrem toho sa v oznámení Komisie *„Smerom k spoločnému plánovaniu výskumu“*

predpokladá nový impulz na strategickejší prístup ku koordinácii a spolupráci pri plánovaní verejného výskumu v rámci programu ERA.

Rada v súčasnosti skúma tento nový prístup a rozhodne o postupe určenia odvetví výskumu, ktoré sú vhodné pre budúce iniciatívy spoločného plánovania. V tejto súvislosti sa 17. júla 2008 vo Versailles uskutočnilo neformálne zasadanie Rady pre konkurencieschopnosť, na ktorom sa medzi štyri hlavné výzvy, ktorým dnešná spoločnosť čelí, zaradili potraviny a poľnohospodárstvo.

Výbor SCAR, ktorý potvrdil, že je *de facto* referenčným rámcom koordinovanejšieho prístupu k plánovaniu verejného výskumu v poľnohospodárstve, bol uvedený ako subjekt s významnou úlohou v každom novom procese spoločnej tvorby programov.

Rozvoj účinnej a koordinovanej dlhodobej tvorby programov v poľnohospodárskom výskume by sa mal zakladať na koherentnej stratégii a organizačnom rámci, ktorým sa umožní pravidelná konzultácia všetkých aktérov výskumu v rámci širšieho ľubľanského procesu pre správu programu ERA.

Strategická úloha výboru SCAR by sa teda mohla ďalej posilniť, aby sa tento výbor mohol stať strategickým orgánom dohľadu sledujúcim rôzne snahy spojené s poľnohospodárstvom, ktoré uskutočňujú všetky európske verejné výskumné orgány. Mohol by takisto uľahčovať dialóg s príslušnými zainteresovanými stranami na technologických platformách, ktoré sú zapojené do vymedzovania spoločných vízií a strategických plánov v podobných oblastiach výskumu.

3.5. Rozpracovanie mechanizmu monitorovania prognóz

Dlhodobé plány výskumu založené na spoločných víziách a zdieľaných cieľoch sa musia pripravovať pomocou strategickej kombinácie analytických nástrojov, ako sú prognostické štúdie a kolektívne expertízy, a mapovania výskumných kapacít a mali by poskytnúť výsledky založené na dôkazoch, aby mohli nasmerovať politiku poľnohospodárskeho výskumu.

Skúsenosti získané prostredníctvom postupu výboru SCAR pri tvorbe prognóz ukázali význam a potrebu systému včasného varovania, ktorý umožňuje tvorcom politiky a výskumníkom jasne anticipovať výzvy a problémy, ktorým môžeme čeliť v nasledujúcich rokoch, a navrhovať spôsoby ich riešenia.

Návrh takéhoto mechanizmu sa v súčasnosti ďalej vytvára, aby sa overila adekvátnosť a platnosť predchádzajúcich a novovznikajúcich prognostických štúdií a poskytnúť systematický prístup k identifikácii potenciálnych hrozieb, príležitostí a pravdepodobného budúceho hlavného vývoja a jeho dosahu na plán ERA. Zdôraznia sa v ňom aj možné vplyvy takéhoto vývoja na budúcu orientáciu politiky výskumu na európskej úrovni a úrovni členských štátov.

Tento mechanizmus je v súčasnosti v skúšobnej fáze spustenia potom ako sa vytvorila odborná skupina konzultantov, ktorých úlohou bolo aktualizovať prvú prognostickú štúdiu a vymedziť ukazovatele a kritériá, ktoré môžu tvoriť základ pravidelných revízií dlhodobých výziev a cieľov.

3.6. Zodpovednosť Európy v globalizovanom svete

Vzhľadom na to, že svet, ktorého počet obyvateľov pravdepodobne vzrastie na 9 miliárd do roku 2050, sa ekonomicky silnejšie integruje a je ovplyvňovaný zmenou klímy a zhoršovaním sa životného prostredia, udržateľnosť poľnohospodárstva sa stáva otázkou, ktorá bude mať v EÚ, ako aj vo všetkých regiónoch sveta, priamy (napr. prostredníctvom cien potravín) aj nepriamy vplyv (napr. prostredníctvom migrácie). Budúca udržateľnosť poľnohospodárstva v Európe a v rozvojových krajinách a krajinách s rýchlo sa rozvíjajúcim hospodárstvom (DEEC) vo veľkej miere závisí od stability kľúčových zdrojov ako je poľnohospodárska pôda, voda a fungujúce ekosystémy. Európsky výskum je schopný a musí prispieť k lepšiemu pochopeniu komplexnej interakcie medzi prítomnými faktormi.

Okrem toho je ďalšou hlavnou hnacou silou rastúceho zbližovania poľnohospodárskeho výskumu v krajinách DEEC a európskych krajinách zväčšujúci sa význam oblastí výskumu, v ktorých už neexistuje vedecky platný rozdiel medzi severom a juhom. Na tomto základe sa musí vypracovať lepšia integrovaná európska politika poľnohospodárskeho výskumu, ktorá bude zahŕňať medzinárodnú spoluprácu, a Komisia ju musí podporiť.

V súlade s novým oznámením Komisie o strategickom európskom rámci pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti vedy a techniky[17] sa preto politická synergia v oblasti poľnohospodárskeho výskumu v Európe i mimo nej musí posilniť. Je potrebné posilniť najmä synergiu medzi výskumnými politikami EÚ a výskumnými politikami v jednotlivých členských štátoch na jednej strane a vonkajšími politikami ako sú rozvojová pomoc a politiky susedstva na strane druhej. Okrem toho by Európa mala prevziať vedúcu úlohu v pomoci vymedziť celosvetový plán poľnohospodárskeho výskumu a vývoja v spolupráci s medzinárodnými organizáciami (agentúry OSN, Svetová banka, OECD, G8) a mnohostrannými organizáciami (Africká únia, ASEAN, Mercosur) spolu s orgánmi zapojenými do celosvetového poľnohospodárskeho výskumu, ako je GFAR[18] a CGIAR[19].

V tomto kontexte by sa mohol ďalej posilňovať medzinárodný mandát a vedúca úloha výboru SCAR s pomocou príspevkov z Európskej iniciatívy pre poľnohospodársky výskum a vývoj[20] (EIARD), čím by sa posilnila jeho úloha koordinátora podpory Komisie a členských štátov určenej na poľnohospodársky výskum zameraný na potreby krajín DEEC, a zo súčasných programov ERA-NET, ako je *ERA-ARD*.

---

17 KOM(2008) 588 v konečnom znení, 24.9.2008.

18 Celosvetové fórum pre poľnohospodársky výskum

19 Poradná skupina pre medzinárodný poľnohospodársky výskum

20 KOM(97) 126 „Európska iniciatíva pre poľnohospodársky výskum a vývoj (EIARD)“.